

مبانی فقهی کشت و استعمال مواد مخدر و تاثیر آن بر رفاه اجتماعی

پدیدآورنده (ها) : اسمعیل زاده مقدم برازق، شیما؛ اسدی مهماندوست، محمد؛ بهرامی خوشکار، محمد

علوم اجتماعی :: نشریه تحقیقات رفاه اجتماعی :: پاییز ۱۳۹۱، سال اول - شماره ۳

صفحات : از ۱۲۹ تا ۱۵۳

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1478736>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۲/۱۰/۰۷

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و برگرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

مقالات مرتبط

- پیش بینی گرایش به مصرف مواد بر اساس نشانه های نقص توجه / بیش فعالی در بزرگسالان
- فلسفی: شخصیت آثار و دیدگاه های الوین پلانتینگا
- بررسی تشکیک در مراتب و مظاهر از نگاه علامه طباطبایی
- جایگاه و مدت استقرار جنین در رحم از دیدگاه قرآن، حدیث، و علم جنین شناسی
- قیمومت و شخصیت زن
- گستره حجاب در قرآن
- اثربخشی معنویت درمانی بر سلامت روان زنان مطلقه
- تاثیر درمان شناختی رفتاری بر ادراک خود کودکان با اختلال کاستی توجه بیش فعالی
- بررسی تفاوت دیه زن و مرد در قانون مجازات اسلامی و مبانی فقهی آن
- معاونت در جرم
- حقیقت ادراک و مراحل آن در فلسفه ملا صدرا
- علل و عوامل انحرافات جنسی از دیدگاه قرآن و روایات

عناوین مشابه

- کشت و استعمال مواد مخدر و تاثیر آن بر رفاه اجتماعی و مبانی فقهی آن
- مبانی فقهی حرمت استعمال و قاچاق مواد مخدر و جرایم مربوط به آن
- بررسی فقهی مبانی و مصادیق رویکرد کاهش آسیب های اجتماعی جرم با تاکید بر اعتیاد به مواد مخدر
- مواد مخدر و مبانی فقهی آن (۲): آرای فقهای شیعه و سنی و استفتات (۱)
- فشار همتایان در استعمال دخانیات و تأثیر آن بر رفاه اجتماعی؛ یک بررسی با مدل سازی و شبیه سازی مبتنی بر عامل
- عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش مجرمان مواد مخدر زندان شهرستان یزد به ارتکاب جرایم مربوطه و راهکارهای پیشگیری از آن
- دیده بانی آینده مواد مخدر و روان گردان و جایگاه پلیس زن ایران در مواجهه با روندهای تاثیر گذار بر آن
- تاثیرات تقید مذهبی و حضور در کلیسا بر استعمال مواد مخدر و باز بینی نقش عوامل نظری و جمعیت شناختی اجتماعی
- مبانی فقهی و حقوقی میانجیگری و تاثیر آن بر ساختار عدالت ترمیمی و عدالت کیفری
- مبانی فقهی استحقاق اجرت المثل زوجه و تاثیر شرط تنصیف اموال بر آن

مبانی فقهی کشت و استعمال مواد مخدر و تاثیر آن بر رفاه اجتماعی

شیما اسمعیل زاده مقدم برازق^۱

محمد اسدی مهماندوست^۲

محمد بهرامی خوشکار^۳

چکیده

با توجه به گسترش حوزه های گوناگون رفاه اجتماعی و ویژگی فراگیر آن در عصر حاضر و کمبودهایی که در سطوح ولایه های اجتماعی، به ویژه در بین بعضی از اقشار کم درآمد و شاید محروم جامعه امکان بروز می یابد، شیوع و گسترش مصرف مواد مخدر است که می تواند طیف گسترده ای از جمعیت جامعه و به ویژه جوانان آن را تحت تاثیر قرار دهد.

از آنجایی که در این خصوص می توان از زوایای تخصصی به موضوع نگریست و یکی از رشته های مهم در این خصوص حقوق می باشد در این مقاله سعی شده است که این ویژگی را در قالب و منظر رفاه اجتماعی مورد ملاحظه و تدقیق قرار دهیم.

از گام های بلند در امر مبارزه با مواد مخدر تبیین دیدگاه اسلام درباره مواد مخدر، تحقیق در حکم فقهی و به دست آوردن ادله ای که بر حرمت آن دلالت دارد می باشد. در این پژوهش علاوه بر بررسی نظری مواد مخدر به بررسی و تجزیه و تحلیل مبانی فقهی کشت و استعمال مواد مخدر و تاثیر آن بر رفاه اجتماعی پرداخته شده است و اهدافی

^۱ دانشجوی دکتری رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه مفید

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

^۳ عضو هیئت علمی دانشگاه شهید مطهری و عضو مجلس خبرگان رهبری

که در این تحقیق بیان شده: ۱- بیان نظریات بنیادین رفاه اجتماعی ۲- بیان احکام فقهی که دلالت بر حرمت استعمال، کشت و تجارت موادمخدر دارند. ۳- تاثیر مصرف مواد مخدر بر رفاه اجتماعی و تاثیر احکام در شرع و اسلام در جلوگیری از سوء مصرف مواد مخدر می باشد.

نتایج تحقیق و قواعد عمومی فقه و عمومات و اطلاقات کتاب و سنت بیانگر این مطلب هستند که اولاً استعمال مواد مخدری که ضرر فاحش دارند حرام است، مگر آن که ضرورت و اضطرار پزشکی آن را اقتضا کند. و ثانیاً زراعت و تجارت آنها برای مصارف طبی و دارویی مجاز و برای سایر موارد حرام و باطل است مگر آن که به قصد بکارگیری آن مواد در امور و منافع عقلایی حلال از قبیل ساخت دارو باشد که آن هم بایستی تحت نظارت و کنترل دقیق مسؤولان دولتی صورت بگیرد.

واژگان کلیدی: فقهی - مواد مخدر- رفاه اجتماعی- طبی و دارویی

مقدمه

اسلام به عنوان کاملترین دین تمامی مسائل انسانها را در بر گرفته است، برخی احکام را به صراحت بیان نموده و برخی نیز در لابه لای احکام کلی موجود می باشد با توجه به عدم شیوع و رواج این مواد در عصر ظهور اسلام نص صریحی در خصوص آن سواى مسکرات نداریم لذا چون که تقویت باورهای دینی از مهمترین مولفه‌ها در پیشگیری از گرایش به مواد مخدر است نقش علماء و فقها یک نقش اساسی است.

اسلام در جایگاه یک دین الهی راه و رسم کامل و جامعی برای زندگی انسانها در جهات و ابعاد گوناگون دارد، به طوری که در تمامی زمینه‌ها الگوهای لازم را در اختیار قرار می‌دهد. (سادات، ۱۳۷۵: ۵)

استعمال مواد مخدر سابقه‌ای طولانی در میان جوامع داشته و شکل‌های مصرف

آن نیز متنوع بوده و به زمینه های مساعد در هر جامعه بستگی داشته است، مواد مخدر در طول تاریخ، زمانی به عنوان مواد خوراکی گاهی به عنوان دارو، گاهی برای ایجاد لذت و یا فرار از ناراحتی و از بین بردن و التیام درد به کار برده می شده است لذا در طول تاریخ بشر کمتر ملتی را می توان یافت که با استفاده غلط از مواد مخدر روبه رو نبوده باشد، ولی اشاعه استعمال آن به منظور از پا در آوردن ملل شرق ناشی از سیاست استعماری و غیرانسانی دشمنان بشریت در چند سده اخیر بوده است. (برفی، ۱۳۷۸: ۵۶)

بررسی گستره و ریشه های انحرافات و مسائل اجتماعی از اهمیت زیادی برخوردار است. انحرافات و مسائل اجتماعی امنیت اجتماعی را سلب و به صورت مانع مزاحمی از توسعه جلوگیری می کنند. اگر افراد گاه از عوامل روانی و گاه از عوامل زیستی آسیب می بینند، احتمالاً بسیاری از عوامل آزاردهنده نیز ناشی از انحرافات و مسائل اجتماعی اند که به مراتب تأثیر ناخوشایندتری در زندگی مردم نسبت به عوامل روانی و زیستی دارند.

جهان در حال توسعه شاهد بروز و ظهور بحرانی است که میلیون ها نفر را به دلیل ذات اعتیاد به بردگی کشیده است. شیوع سوء مصرف هرئین در شرق آفریقا، افزایش مصرف کوکائین در غرب آفریقا و جنوب امریکا، رشد و گسترش سریع تولید و سوء مصرف مواد مخدر صنعتی در خاورمیانه و جنوب شرق آسیا از جمله بحران های نوظهور به شمار می آیند. (ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۸:

(۱۲)

مواد مخدر بخشی از نیروهای فعال و پرتوان جامعه را مشغول خود نموده است، و به جای آنکه از توان خویش در سازندگی و فعال کردن چرخ اقتصادی کشورشان بهره گیرند، وقت گرانبهای خویش را صرف رفت و آمد به بیغوله ها و مراکز فساد می نمایند. علاوه بر آن، سلامت و بهداشت جامعه و افراد آن را

در معرض خطر و نابودی قرار داده و زمینه بسیاری از انحرافات اجتماعی را فراهم آورده است.

بیان مسئله

امروزه آثار سوء مواد مخدر قابل انکار نیست، اکنون بحث ما این است که این مسئله را از نقطه نظر اجتماعی مورد بررسی قرار دهیم و جا دارد که در این زمینه از آراء دانشمندان و قوانین موجود در جامعه کمک بگیریم تا از این جهت کمکی به مسئولان امور نموده و بتوانیم هر چه بهتر و بیشتر تاثیرات منفی این مواد را کاهش دهیم شاید باورنکردنی نباشد که اگر بگوییم باید درصدد آن باشیم که مواد مخدر را از کشور خود ریشه کن کنیم، ولی اگر همتی والا و عزمی جدی داشته باشیم و در غم و درد جوانان عزیزی که زندگی خود را تحت تاثیر این مواد به باد می دهند، شریک شویم قطعاً راه حل هایی پیدا خواهیم کرد که هم زندگی را دوباره به این قشر برمی گردانیم و هم این مواد از کشور عزیزمان رخت بر می بندد. در حال حاضر شاهد رشد چشمگیر مصرف مواد مخدر در کشور هستیم که بیشترین پتانسیل ایجاد آسیب های روانی، فیزیکی و اجتماعی را دارند. برآیند کنش متقابل میان عوامل اجتماعی و عوامل فردی حاکم بر شرایط موجود در خانواده ای که یکی از اعضاء مصرف کننده مواد می باشد، بروز عوارض نابهنجار رفتاری می باشد که سازمان خانواده را به سوی عدم انتظام و همبستگی سوق می دهد، وجود عارضه اعتیاد در خانواده به عنوان یک نظام به دیگر بخش ها منتقل شده و کل سیستم را در معرض خطر ابتلاء به عوارض متعدد قرار داده است (نوری و همکاران، ۱۳۸۶)

یکی از انحرافات شایع عصر حاضر اعتیاد به مواد مخدر است که سالانه قربانیان بی شماری می گیرد، مسأله به قدری واضح است که همه مسئولان و متخصصان مبارزه با اعتیاد بر این ادعا توافق دارند. دکتر کلمن، پزشک و نویسنده انگلیسی،

در این باره می نویسد: «نسل حاضر بیش از هر نسل دیگر در تاریخ بشریت، زندگی خود را زهرآگین و مسموم نموده است.» (کلمن، ۱۳۷۸ : ۱۹)

از نظر ویژگی دینی، مواد مخدر وسیله و ابزاری جهت جلوگیری از رشد مذهب-خواهی و گرایش به دین و فرهنگ اصیل اسلامی، علی الخصوص در قشر جوان شده است، جوانانی که با آن فطرت پاک و خدادادشان، بهترین زمینه را جهت پذیرش مذهب و تربیت صحیح، داشته و دارند .

سوالات پژوهش

- آیا صرف کشت محصولات مولد مواد مخدر جایز است؟ آیا اسلام در این زمینه نظر خارجی دارد و از فقیهان فتوایی صادر شده است ؟
- آیا استعمال مواد مخدر جایز است؟ آیا در آیات و روایات ، به موردی بر می خوریم که درباره استعمال یا عدم استعمال مواد مخدر اظهار نظر شده باشد.
- استعمال مواد مخدر بر رفاه اجتماعی تاثیر گذار است ؟ استعمال مواد مخدر تا چه میزان آسایش و آرامش مردم را به هم می زند و تزلزل در ارکان خانواده بوجود می آورد؟

هدف پژوهش

در این تحقیق سعی ما این است که با استفاده از متون مقدسی مثل قرآن و آراء اندیشمندان و نظرات جامعه شناسان راه حلی ارائه دهیم که تاثیر مواد مخدر در جامعه به حداقل برسد، البته به این مسئله اذعان داریم که این مهم زمانی صورت می گیرد که نفس وجود مواد مخدر در کشور به حداقل برسد و در ذهن مردم تولید و مصرف این مواد مدموم جلوه نماید، در نتیجه وظیفه تمامی شهروندان این است که خود را درقبال یکدیگر مسئول بدانند.

علمای اسلام خطر بزرگ ناشی از استعمال مواد مخدر را به طور جدی مورد بررسی قرار داده‌اند و فقه پویای اسلام حکم و وظیفه مکلفین را در این رابطه بیان می‌دارد لذا ضرورت این بحث همانا ضرورت شناختن اعمال خلاف تقوی است و همچنین ضرورت تربیت انسان‌های پاک و مومن برای ساخت جامعه‌ای اسلامی و الهی است.

پیشینه پژوهش

در طول سال‌هاال متمادی تحقیقات بسیاری در مورد موضوعات مربوط به جرایم مواد (مخدر) در کشورهای مختلف جهان صورت گرفته است. اغلب مطالعات سعی نموده‌اند تا شرایط زمینه‌ای برای اعتیاد به انواع مواد و کسانی که درگیر فعالیت‌های مرتبط با جرایم مواد مخدر می‌شوند را بررسی و تحلیل کنند. در ایران در مورد اعتیاد به مواد مخدر و مسائل مربوط به آن تحقیقات زیادی صورت گرفته است. لیکن با توجه به عدم دسترسی محققین به داده‌های رسمی مربوط به جرایم مواد مخدر، اغلب تحقیقات انجام شده در سطح خرد می‌باشند. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که تنها تحقیق جامعه‌شناختی منتشر شده‌ای که در سطح کلان بوده و تمامی استان‌های ایران را در طی یک دوره سیزده ساله (۱۳۸۰-۱۳۶۸) به لحاظ میزان اعتیاد به مواد مخدر مطالعه نموده است، در مقاله (علیوردی، ۱۳۸۵) می‌باشد. تحقیقات انجام شده در خارج از کشور نیز سعی نموده‌اند عواملی که منجر به اعتیاد و تخلفات مرتبط با مواد مخدر می‌شوند را بررسی کنند. با این حال، اکثر این مطالعات انجام شده، در یک کشور خاص و بر روی جامعه آماری مشخص معمولاً جوانان، دانش‌آموزان و مدارس یا دانشجویان کالج بوده و کمتر به مطالعات تطبیقی یا طولی پرداخته است. از این رو در اینجا سعی می‌شود به اختصار به برخی از تحقیقات طول-تطبیقی اشاره شود.

در یک مطالعه طولی در تگزاس، آموتنگ و بار (Amoateng&Bahr, ۱۹۸۶)

اثرات تحصیلات والدین، موقعیت شغلی مادر، مذهبی بودن، وابستگی مذهبی، قومیت و نژاد را بر روی مصرف مواد مخدر بررسی نموده‌اند. بر عکس برخی تحقیقات پیشین، آنها دریافتند که تحصیلات والدین و موقعیت شغلی مادر هیچ یک ربطی به مصرف مواد مخدر ندارد. کسانی که با هر دو والدین خود زندگی می‌کنند، نسبت به کسانی که فقط با یکی از آنها زندگی می‌کنند، احتمال کمتری دارد که درگیر مصرف ماری‌جوانا شوند. درجه مذهبی بودن دارای رابطه معناداری با مصرف مواد مخدر در میان تمامی ابعاد مذهبی بوده است. کمپل-واسونسون (Campbell & Svenson, 1992) و ایگزولی (Akers & Lee, 1999) نیز در مورد رابطه بین مذهبی بودن، جنسیت و نژاد با مصرف مواد مخدر به نتایج مشابهی دست یافته‌اند.

لی و دنگ (Lee & Deng, 1995) به تحلیل الگوها و همبسته‌های ساختاری جرایم مواد مخدر در تایوان پس از جنگ، یعنی سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۶۰ پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که چنین جرایمی در تایوان در مقایسه با ایالات متحده بسیار پایین است. تحلیل رگرسیون چند متغیری نشان می‌دهد که نرخ تولید خالص ملی، ضریب جنسیتی و نسبت پلیس به شهروندان، رابطه معناداری با تخلفات مربوط به مواد مخدر دارند. این نتایج با تبیین نظریه‌های ستیز مبنی بر این که نابرابری در درآمد، دارایی و قدرت، از تعیین‌کننده‌های اصلی در ارتکاب جرم در تایوان می‌باشد، همخوانی دارد.

لینور و همکارش (Linnever & Shoemaker, 1995) در تحقیقی تحت عنوان "مواد مخدر و جرم: تحلیلی در سطح کلان" با استفاده از داده‌های ۱۳۶ استان و شهر، و با کنترل سنج‌های مربوط به شهرنشینی، گسیختگی خانواده، محرومیت نسبی، خرده فرهنگ خشونت و میزان فارغ‌التحصیلان، به این نتیجه رسیدند که میزان دستگیری‌های مربوط به قتل با دستگیری‌های جرایم مواد مخدر رابطه ندارد؛

همچنین، میزان سرقت با میزان قاچاق و نه مالکیت، مواد مخدر دارای رابطه معنادار بوده و سایر تخلفات مربوط به جرایم علیه اموال، دارای رابطه معنادار و مثبت با قاچاق و مالکیت مواد مخدر می‌باشد.

بارناسون (Bjarnason, ۲۰۰۰) با استفاده از رویکردهای نظری و تحقیق تجربی در مورد مواد مخدر که مستخرج از چارچوب نظری دورکیمی است، به مطالعه مصرف انواع مواد مخدر در میان دانش آموزان ۱۶-۱۵ ساله در کشورهای ایسلند، ایرلند و انگلستان در سال ۱۹۹۵ می‌پردازد. وی درمی‌یابد که ساختار و روابط خانوادگی، روابط نزدیک با همسالان، فقدان یا کمبود نظارت، و نگرش مساعد نسبت به مصرف مواد مخدر از جمله عوامل موثر بر مصرف مواد مخدر می‌باشند. در جدول شماره ۱- به خلاصه گزارش تحقیق و ارزیابی وضعیت اعتیاد در ایران بر اساس گزارش نهایی سال ۱۳۸۶ آورده شده است:

جدول شماره ۱: وضعیت اعتیاد در ایران

وضعیت تاهل (درصد)						تعداد معتادین کشور به تفکیک جنسیت (نفر)				
سایر	بیوه	متارکه	مطلقه	متاهل	مجرد	جمع	درصد	زن	درصد	مرد
۰/۴	۰/۶	۴/۱	۵/۳	۴۷/۹	۴۱/۷	۱۲۰۰۰۰۰	۵/۲	۶۲۴۰۰	۹۴/۸	۱۱۳۷۶۰۰

ماخذ: گزارش نهایی ستاد مبارزه با مواد مخدر

با توجه به جدول فوق مشاهده می‌گردد که در سال ۱۳۸۶ تعداد کل معتادین کشور ۱۲۰۰۰۰۰ نفر می‌باشد که از این تعداد ۹۴/۸ درصد (۱۱۳۷۶۰۰) نفر مرد و ۵/۲ درصد (۶۲۴۰۰) نفر زن می‌باشد. تعداد معتادین با توجه به وضعیت تاهل نیز در جدول آورده

شده است که همانگونه که مشاهده می‌شود تقریباً ۴۲ درصد مجرد و ۴۸ درصد متأهل می‌باشند.

جدول شماره ۲: ماده غالب مصرفی (درصد)

هروئین	شیره تریاک	شیره سوخته	نور جیزک	شیشه	حشیش	داروهای مخدر	الکل	اکستیسی	سوخته	بوپره نورفین	کوکائین	ال اس ای	سایر
۱۹/۲	۴/۴	۱/۵	۴/۱	۳/۶	۲	۱/۲	۰/۷	۰/۴	۰/۳	۰/۳	۰/۱	۰/۱	۱

ماخذ: گزارش نهایی ستاد مبارزه با مواد مخدر

جدول فوق ماده غالب مصرفی را نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌شود به ترتیب تریاک با ۳۴ درصد و کراک با ۲۷/۱ درصد و هروئین با ۱۹/۲ درصد بیشترین درصد مصرف را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۳: تفکیک به سن (درصد)

بیشتر از ۵۰ سال	۴۹-۴۵	۴۴-۴۰	۳۹-۳۵	۳۴-۳۰	۲۹-۲۵	۲۴-۲۰	زیر ۲۰ سال
۶/۲	۶/۸	۹/۶	۱۴/۵	۱۸/۳	۲۵/۷	۱۵/۷	۳/۲

ماخذ: گزارش نهایی ستاد مبارزه با مواد مخدر

جدول فوق میزان مصرف را در گروه‌های سنی مختلف نشان می‌دهد. با توجه به ارقام مشاهده می‌شود که گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله با ۲۵/۷ درصد و گروه سنی ۳۰-۳۴ ساله با ۱۸/۳ درصد گروه‌های پر مصرف مواد مخدر می‌باشند.

جدول شماره ۴: علل گرایش به مصرف مواد مخدر (درصد)

کنجکاو	کسب لذت	مشکل روحی	تفریح	فشار دوستان	درد	کار سنگین	اختلافات خانوادگی	مشکل جنسی	استرس	بیماری جسمی	سایر
۲۲/۸	۱۸/۴	۱۴	۱۳/۲	۵/۱	۵	۴/۷	۴/۳	۳/۴	۲/۸	۱/۳	۲/۵

ماخذ : گزارش نهایی ستاد مبارزه با مواد مخدر

جدول فوق علل گرایش به مصرف مواد مخدر را نشان می‌دهد که ۲۲/۸ درصد و ۱۸/۴ درصد کسب لذت و ۱۴ درصد مشکل روحی و ۱۳/۲ درصد نیز تفریح را علت گرایش خود به مواد مخدر ذکر کرده‌اند. علل دیگری نیز از جانب پاسخگویان ذکر گردیده است که به این ترتیب می‌باشد: فشار دوستان (۵/۱) درصد، درد (۵) درصد، کار سنگین (۴/۷) درصد، اختلاف خانوادگی (۴/۳) درصد، مشکل جنسی (۳/۴) درصد، استرس (۲/۸) درصد و بیماری جسمی (۱/۳) درصد می‌باشد.

جدول شماره ۵: انواع مواد مخدر کشف شده طی سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به تفکیک نوع مواد

	۱۳۷۸	۱۳۸۸	نوع مواد	
--	------	------	----------	--

درصد رشد و کاهش	درصد نسبت به کل	مقدار	درصد نسبت به کل	مقدار			به تفکیک نوع مواد	
-۳۲/۳	۱	۶۸۰۷	۱/۴	۱۰۰۵۵	هروئین	هروئین		مواد افیونی
۱۴/۲	۲/۵	۱۷۰۸۳	۲/۱	۱۴۹۶۲	کراک			
-۱۱/۳	۰/۲	۱۰۵۷	۰/۲	۱۱۹۱	کریستال			
۱۳۸/۸	۲/۷	۱۸۲۸۴	۱/۱	۷۶۵۶	مرفین			
-۲/۳	۸۲/۴	۵۶۶۱۳۰	۷۹/۷	۵۷۹۳۹۳	تریاک			
-۹/۵	۱	۴۶۱۵	۱	۵۰۹۸	سایر			
-۸۳/۸	۰/۲	۱۶۳۸	۱/۴	۱۰۰۸۹	مواد امحاء شده در درگیری			
-۲۵/۱	۸/۹	۶۱۳۰۰	۱۱/۳	۸۱۸۸۳	حشیش	کانابیس		
-۴۷/۹	۱/۲	۸۴۸۴	۲/۲	۱۶۲۷۰	گراس			
۲۸۲/۴	۰/۲	۱۰۵۱	۰	۲۷۵	شیشه (متامفتامین)			
۱۰۲/۴	۰	۲۲	۰	۱۱	کوکائین			
-۵/۶	۱۰۰	۶۸۶۴۷۱	۱۰۰	۷۲۶۸۸۲	جمع کل			

ماخذ: کتاب سال ۱۳۸۸ ستاد مبارزه با مواد مخدر

در جدول ۵- انواع مواد کشف شده در طی سالهای ۸۷ و ۸۸ به تفکیک نوع مواد آورده شده است. با توجه به ارقام مشاهده می شود که مقدار تریاک و حشیش بیشترین مقدار کشف شده در هر دو سال ۱۳۷۸ و ۱۳۸۸ می باشند.

جدول شماره ۶: در زیر جدول تعداد معتادین در ایران و جهان به تفکیک نوع مواد مخدر در سال ۲۰۱۰

مقدار مصرف مواد مخدر در ایران	مقدار مصرف مواد مخدر در جهان
-------------------------------	------------------------------

درصد	مقدار مصرف به کیلوگرم	نوع مواد	درصد	تعداد (میلیون نفر)	نوع مواد مصرفی
۷۸/۸	۴۰۱۳۹۵	تریاک	۷۳	۱۶۰	حشیش
۱۳/۷	۷۰۰۰۰	حشیش و کراک	۶/۳	۱۴	کوکائین
۵/۳	۲۷۰۰۰	هروئین	۵/۴	۱۲	هروئین و مشتقات تریاک
۱/۶	۸۰۰۰	مرفین و ترکیبات آن	۵	۱۱	قرص های روانگردان
۰/۵	۲۴۲۰	آمفتامین	۱۰/۵	۲۳	سایر مواد
۱۰۰	۵۰۸۸۱۵	تعداد کل معتادین در ایران	۱۰۰	۲۲۰	تعداد کل معتادین در جهان

ماخذ: گزارش سالانه مواد مخدر در سازمان ملل در سال ۲۰۱۰

ارقام جدول ۶- نیز نشان دهنده تعداد معتادین در ایران و جهان به تفکیک نوع مواد مخدر می باشد که همان گونه که مشاهده می شود در جهان بیشترین مقدار مصرف مربوط به حشیش با ۷۳ درصد می باشد و در ایران بیشترین مقدار مربوط به تریاک با ۷۸/۸ درصد می باشد.

جدول شماره ۷: شاخص های مهم مبارزه با اعتیاد و قاچاق مواد مخدر طی سال های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸

ردیف	عنوان	واحد	سال ۱۳۸۷	سال ۱۳۸۸	درصد رشد و کاهش
۱	میزان کشت خشخاش در کشور افغانستان	هکتار	۱۵۷/۰۰۰	۱۲۳/۰۰۰	-۲۲
۲	میزان تولید تریاک در کشور افغانستان	تن	۷/۷۰۰	۶/۹۰۰	-۱۰
۳	گروگانگیری و آدم ربایی	نفر	۳۵۳	۳۳۸	-۴
۴	عملیات و درگیری مسلحانه	مورد	۲/۶۵۲	۲/۰۶۰	-۲۲
۵	کشته شدگان اشراق	نفر	۳۵۴	۲۴۰	-۳۲
۶	زخمی شدگان اشراق	نفر	۵۶	۳۸	-۳۲

۷	باند‌های متلاشی شده	باند	۲/۳۵۷	۲/۵۷۷	۹
۸	شهداء مبارزه با مواد مخدر	نفر	۲۹	۳۸	۳۱
۹	کشفیات انواع مواد مخدر	کیلوگرم	۷۲۶/۸۸۲	۶۸۶/۴۷۱	-۶
۱۰	دستگیر شدگان در رابطه با جرائم مواد مخدر	نفر	۲۵۵/۱۲۳	۲۳۱/۹۰۸	-۹
۱۱	سلاح های مکشوفه	قبضه	۱/۲۰۹	۹۶۸	-۲۰
۱۲	خودروهای توقیف شده	دستگاه	۶/۸۴۱	۷/۶۰۲	۱۱
۱۳	موتور سیکلت های توقیف شده	دستگاه	۱/۶۷۴	۱/۵۵۹	-۷
۱۴	ورود زندانیان جرائم مواد مخدر	نفر	۱۱۴/۷۹۱	۱۲۳/۳۳۴	۷
۱۵	مواد مخدر تحویلی به کارخانه تولید مواد اولیه دارویی	کیلوگرم	۸۱/۸۵۷	۱۲۴/۹۷۵	۵۳
۱۶	مواد اولیه دارویی تولید شده توسط کارخانه تماد	کیلوگرم	۲۵/۷۵۲	۲۳/۸۰۸	-۸
۱۷	افراد گزارش شده آلوده به و ایدز HIV و ویروس	نفر	۱/۸۸۵	۱/۲۳۵	-۳۵
۱۸	تعداد معتادین تحت پوشش برنامه های درمانی ، بازتوانی و کاهش آسیب (دولتی و غیر دولتی)	نفر	۶۴۲/۵۱۶	۶۸۸/۲۰۱	۴
۱۹	درآمد حاصل از واریز جرائم و فروش اموال مصادره ای	میلیون ریال	۳۹۸/۶۸۸	۳۷۸/۵۹۸	-۵
۲۰	اجرای طرح مشارکتی پیشگیرانه در مدارس ابتدایی ، راهنمایی و متوسطه	نفر	۱/۱۸۵/۳۹۷	۱/۵۲۸/۹۹۷	۲۹
۲۱	اجرای برنامه پیشگیری از اعتیاد در خوابگاهها و محیط دانشجویی	نفر	۱۳۹/۱۵۹	۶۰۱/۵۳۲	۳۳۲
۲۲	بازتوانی و حرفه آموزی معتادان بهبود یافته	نفر	۱۶/۳۳۸	۱۷/۰۳۶	۴

۳	۷۴/۳۲۶	۷۲/۵۰۵	نفر	میانگین موجودی زندانیان جرائم مواد مخدر	۲۳
۱/۲۰۰/۰۰۰				تعداد معنادان بر اساس تحقیق (۱۳۸۶)	۲۴

ماخذ: گزارش نهایی ستاد مبارزه با مواد مخدر

جدول شماره ۷- نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۷ کشفیات انواع مواد مخدر ۷۲۶/۸۸۲ کیلوگرم و در سال ۱۳۸۸، ۶۸۶/۴۷۱ کیلوگرم می‌باشد که (۶ درصد) کاهش داشته است.

مبانی نظری

مواد مخدر بدون تردید جسم و جان را تخدیر می‌کند، اراده و غیرت را تضعیف می‌نماید و آدمی را به مرگ زودرس گرفتار می‌سازد. همه ما آشکارا مشاهده کرده‌ایم که جوانان سالم و با نشاط پس از اعتیاد به مواد مخدر، چهره آنها تحلیل-رفته و اندامی پژمرده، صورتی تیره و پریده رنگ نصیبشان شده است. اگر سوداگران نابودی و قاچاقچیان اندکی با وجدانشان درگیر می‌شدند، حاضر نبودند به قیمت انباشتن ثروت دنیا، فرزندان معصوم جامعه را به وضعیت فلاکت بار بیندازند.

دین مبین اسلام و همچنین پیشوایان و بزرگان آن در فکر و جان و جسم مردمان بوده و آنها را از هر چیزی که به جسم و روان آنها ضرر می‌زند، منع نموده است و از طرفی خوردن و آشامیدن هر چیز پاک و طیب را بر آنها روا داشته است، قرآن کریم می‌فرماید: "کلوا و اشربوا و لا تسرفوا انه لا یحب المرفین"، "بخورید و بیاشامید ولی اسراف نکنید، همانا خداوند اسراف کاران را دوست ندارد" (سوره اعراف، آیه ۳۱).

بر اساس اصل اباحه (خراسانی، ۱۴۰۴: ۳۸۱) خوردن هر چیزی که به بدن انسان ضرر نرساند بی‌اشکال بوده و منع شرعی ندارد، اما اگر ماده‌ای باشد که استعمال

آن به جان و روان انسان ضرر وارد بنماید، بر اساس قاعده "لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام" از آن منع گردیده است (انصاری، ۱۳۷۵: ۴۳).

مواد مخدر به دلیل آنکه انسان را در معرض مخاطره قرار می‌دهند و به جان و روح و بدن آدمی ضربه وارد می‌کنند، مصداق قاعده لاضرر گردیده و از طرفی بر اساس آیه شریفه "لا تلقوا بایدیکم الی التهلکه"، "با دستان خودتان، خودتان را به هلاکت نیندازید" از آنها منع گردیده است (سوره بقره، آیه ۱۹۵).

در هر صورت، مواد مخدر با تمام اشکال و مواردش، اثرات خرد کننده و همه جانبه‌ای دارد، یعنی بر جسم و جان و عقل و اراده و دین و عقیده انسان ضربات سختی وارد می‌سازد و زندگی خانواده‌ها و جامعه را به سیاهی و تباهی می‌کشانند، افزایش مواد مخدر نگرانی مضاعفی را بوجود آورده است، به همین دلیل بررسی علمی و دینی آن از ضروریات وجدانی، اعتقادی - اخلاقی و اجتماعی به شمار می‌آید.

استعمال مواد مخدر نه تنها حرام است، بلکه قرارداد، خرید و فروش آنها هم حرام بوده و در قرآن کریم آمده است؛ "یا ایها الذین امنوا لا تاكلوا اموالکم بالباطل الا ان تكون تجاره عن تراض منکم و لا تقتلوا انفسکم ان الله کان بکم رحیماً".

"ای کسانی که ایمان آورده‌اید اموال خویش را به باطل نخورید مگر آنکه به سبب داد و ستد و قراردادی باشد که از روی رضایت طرفین انجام شده باشد و خودتان را نکشید زیرا خداوند همواره با شما مهربان است" (سوره نساء، آیه ۲۹).

آیه فوق‌الذکر در ابتداء شیوه تصرف در مال و ثروت را بیان کرده است و از نوعی تصرف که آن را خوردن مال به باطل نامیده، نهی نموده و نوعی خاص را تجویز کرده است، آنگاه مومنان را از خودکشی باز داشته است.

جذب عناصر مسموم کننده مواد مخدر، خوردن مال به باطل است و این امر طبق آیه شریفه فوق، نهی شده است.

- آثار زیر توسط علماء و مفسران از آیه شریفه فوق، استنباط گردیده است:
- ❖ نهی از نابود کردن شخصیت معنوی خویش به واسطه کجروی و ارتکاب گناهان. باز داشتن انسان از این که خود را در معرض قتل و مخاطره قرار دهد یعنی کاری کند که زمینه و سبب برای هلاکت خویش شود. (قرشی، ۱۴۰۷: ۴۹۱)
 - ناگفته نماند امروزه ضرر داشتن مواد مخدر بر همگان آشکار گردیده است و در حرمت آن تردیدی باقی نمانده است.
 - ❖ گلپایگانی ضمن فتوایی صریح به حرمت استعمال تریاک، حشیش و مواد مخدر، استعمال تفریحی آن را در صورتی که شخص در معرض اعتیاد قرار گیرد، حرام می دانند (گلپایگانی، ۱۳۴۰: ۶۵).

چارچوب نظری

در فرهنگ فارسی به چیزی که ایجاد سستی و رخوت کند مخدر گفته می شود، منظور از مواد مخدر تمام انواع موادی است که مخدر، محرک و توهم‌زا و سستی-آور بوده و آثار جسمی و روحی منهی عنه را در شرع دنبال دارد و پس از یک یا چند بار مصرف موجب اعتیاد می شود و عمدتاً تریاک و مشتقات آن، حشیش و مشتقات آن، کوکائین و همچنین مواد مخدر مصنوعی را شامل می شود (شهیدی، ۱۳۷۵: ۱۱).

مقام معظم رهبری در مورد استعمال مواد مخدر با ملاحظه مضرات آن می فرماید: "شرعاً حرام است مگر در موارد استثنایی، همچنان که استعمال مواد مخدر حرام است" در شرع مقدس: خرید و فروش آن نیز حرام می باشد (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵: ۳۳۶).

نفس مواد مخدر یک موضوع مستحذته نمی باشد، زیرا در کلمات ائمه معصومین و فقهای قدیم از آن بحث شده است. روایاتی نیز در کتاب‌های روایی وجود دارد

که بیانگر این نکته هستند که علت حرمت مسکرات، آثار سوء و زیانبار آنهاست و می‌توان برای اثبات حرمت مواد مخدر به آنها تمسک کرد، موارد حرمت مواد مخدر:

روایات

"خدواند خمر را به خاطر نام آن حرام نکرده بلکه آن را به علت آثار و نتایجی که دارد حرام نموده است در نتیجه هر چیزی که دارای آثار خمر باشد حکم خمر را دارد و حرام است" (شیخ حر عاملی، ۱۳۷۲: ۶۴) امروزه از طریق علم و تجربه ثابت شده که آثار سوء و ویرانگر مواد مخدر بر فرد و جامعه بسیار شدیدتر و زیانبارتر از مشروبات الکلی است به همین سبب دارای یک حکم هستند.

با این که در میان اخبار و روایات وارد شده از طریق راویان شیعه اخباری وجود دارد که حکم روی عنوان کلی مثل مسکر، مضر، جاری است و قابل تطبیق بر انواع مواد مخدر می‌باشد، صرفاً به ذکر روایاتی که مستقیماً پیرامون نوعی از انواع مواد مخدر سخن به میان آمده است بسنده می‌کنیم:

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است:

«من احتقر ذنب البنج فقد كفر» (نوری، ۱۴۰۸ه ق: ۸۶) یعنی، هر کس گناه استعمال بنگ را سبک بشمارد، کافر شده است.

در نقل دیگری آمده است: «سلموا علی الیهود و النصراری و لا تسلّموا آکل البنج» بر یهود و نصاری سلام کنید ولی بر کسی که بنگ استعمال می‌کند، سلام نکنید (همان، ۸۶).

در روایتی دیگر از آن حضرت می‌خوانیم:

«من اکل البنج فکانما هدم الکعبه سبعین مره و کانما قتل سبعین ملکاً مقرباً و کانما قتل سبعین نبیاً مرسلأً و کانما احرق سبعین مصحفاً و کانما رمی الی الله سبعین حجراً و هو ابعده من رحمۃ الله من شارب الخمر و آکل الربا و الزانی و النمام». هر

کس بنگ استعمال کند همانند کسی است که خانه کعبه را هفتاد بار خراب کرده هفتاد ملک مقرب را کشته و هفتاد پیامبر مرسل را به قتل رسانده باشد و همچون کسی است که هفتاد قرآن را سوزانده و چنین کسی از رحمت خدا از شراب خوار، رباخوار، زانی و سخن چین هم دورتر است (همان، ۸۶).

برخی از فقها از روایات یاد شده استفاده حرمت کرده اند و بدیهی است وقتی استعمال بنگ و حشیش حرام باشد، استعمال دیگر مواد مخدر هم به طریق اولی حرام خواهد بود.

با وجود این، این احتمال نیز بعید نیست که روایات فوق به مضرات مواد مخدر توجه کرده و برای دوری از آن به توصیه اخلاقی پرداخته‌اند چنان که گاه حاضر نشدن در نماز جماعت هم با همین تعبیر «لاتسلموا علی الیهود والنصارى» از زبان پیامبر مورد سرزنش قرار گرفته است و بر همین اساس نمی‌توان صرفاً به استناد این قبیل روایات به حرمت مطلق استعمال مواد مخدر ملتزم بود. با وجود این روی آوردن به مواد مخدر در صورتی که مشمول ادله ضرر و زیان بر نفس باشد، به دلیل کافی بودن ادله حرمت ضرر، بی‌تردید حرام خواهد بود و فتاوی فقها مبنی بر حرمت نیز بر همین اساس است (شیخ مفید، ۱۱۴۰ هـ ق: ۷۰۵).

آیات قرآنی مربوط

➤ و یحل لهم الطیبات و یحرم علیهم الخبائث (سوره اعراف، آیه ۱۵۷) پاکیزه‌ها را بر آنان حلال و پلیدها را بر آنان حرام می‌دارد. شارع مقدس هر چیزی را که خبیث است و ضرر فاحش دارد حرام کرده است و مواد مخدر با توجه به مضرات و آثار سوئی که بر فرد و جامعه و همه انسانیت از نظر روحی و جسمی دارند جزء خبیث‌ترین اشیاء هستند، شاید مهمترین ضرر مواد مخدر آسیب رساندن به عقل و قدرت ادراک و تفکر است و محافظت از

عقل از نظر شرعی از بزرگترین واجبات انسانی است و به تعبیر مرحوم علامه طباطبایی رحمه الله اساس احکام دین اسلام حفظ عقل سلیم است، از این رو اسلام از هر عملی که به عقل سلیم آسیب برساند نهی کرده است (علامه طباطبایی، ۱۳۸۷: ۱۹۳).

➤ يسالونک عن الخمر و الميسر قل فيهما اثم كبير و منافع للناس و اثمهما اکبر من نفعهما (سوره بقره، آیه ۲۱۹) از تو درباره شراب و قمار می پرسند بگو در آنها گناهی بزرگ، منافی برای مردم است ولی گناه آنها از منافعشان بیشتر است.

خمر به هر ماده سست کننده‌ای اطلاق می شود، زیرا خمر در لغت به معنای ستر و پوشاندن است و همه مست کننده‌ها باعث ستر و زوال عقل و مانع تشخیص خوب و بد توسط انسان می شوند و قدرت تفکر و ادراک را از افراد می گیرند، اثم هم معنایی نزدیکتر به ذنب و گناه دارد، یعنی حالتی است که باعث محرومیت انسان از نیل به خیرات می شود و شقاوت و سختی به بار می آورد. حالت اثم که در عقل و روح انسان به وجود می آید او را از رسیدن به کمالات و نیکی‌ها باز می دارد و ضرر زیادی به جسم و جان انسان وارد می کند. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۱: ۷۴).

رفاه اجتماعی در اسلام

اسلام به زندگی انسانها اهمیت خاصی داده است به گونه‌ای که آسایش برتر و بهتر را در قالب حیات طیبه معنی کرده است و همه انسانها را در رسیدن به آن تشویق و ترغیب نموده است از این رهگذر، یکی از عواملی که مانع رسیدن به این حیات طیبه می باشد فقر است که پیشوایان دین خصوصاً پیامبر اسلام (ص) در احادیث زیادی دستور به ریشه کن کردن فقر داده‌اند به گونه‌ای که معاد و

معاش را از نظر فقر و غنا هماهنگ دانسته‌اند، با این بیان که اگر معاش کسی دچار سختی و تنگدستی گردد، معاد او هم به خطر می‌افتد.

در تعالیم اسلام با تعبیر "تامین اجتماعی" از این مقوله یاد شده است و یکی از مقوله‌های مهم حکومت به شمار آمده است. از دیدگاه اسلام، همه انسان‌ها در برابر بی‌عدالتی و فقر در جامعه مسئول‌اند و برای تحقق تامین اجتماعی در جامعه اسلامی به دو بخش تدابیر حکومتی و فردی اشاره شده است. تدبیر حکومتی شامل مواردی از تامین اجتماعی است که بر مبنای آن حکومت بخش از ثروت ثروتمندان را طبق ضوابطی (مانند زکات و خمس) دریافت می‌کند تا برای مصارف عمومی و رفع فقر هزینه کند. تدابیر فردی نیز شامل مصداق‌هایی از تامین اجتماعی است که بر مبنای آن افراد به میل و اختیار خود (مانند صدقه، نذر، انفاق، وقف و ...) به نیازمندان کمک می‌کنند. (شیرازی، ۱۳۶۳: ۶۰-۴۴)

حرمت سود حاصل از تجارت مواد مخدر

مواد مخدر حرام است بنابراین سود حاصل از تجارت مواد مخدر نیز حرام است، به دلیل اینکه خداوند تبارک و تعالی فرموده است: "و لا تاكلوا اموالکم بینکم بالباطل" یعنی بعضی از شما اموال بعض دیگر را به روش باطل نخورید، خوردن مال باطل به دو صورت ممکن است (سوره نساء، آیه ۲۹).

➤ اخذ مال به صورت ظلم، ستم، سرقت، سلب، خیانت، فریبکاری

و چیزهایی که از این کانال انجام می‌شود

➤ اخذ مال به روش‌های ممنوع از قبیل قمار بازی، عقود حرام

مانند بیع ربوی، بیع چیزهایی که خداوند سودآوری را به وسیله آنها حرام کرده است مثل خمر که شامل مواد مخدر هم می‌شود، همانا تمام این‌ها حرامند، مثل سرقتی است که دو نفر از همدیگر

دزدی می‌کنند اگر چه هر دو هم راضی به آنند.

دلیل دیگر حرمت سود حاصل از مواد مخدر، احادیث نبوی است، نص و روایت صریح بر حرمت پول چیزهایی که خداوند انتفاع به وسیله آن‌ها را حرام کرده است به عنوان مثال آن حضرت فرموده "وقتی که خداوند چیزی را حرام کرد، سود حاصله از آن نیز حرام است (جزیری، ۱۳۴۵ ه ق: ۳۵ - ۴۰).

نتیجه گیری

براساس مبانی فقهی ما استعمال مواد مخدر حرام است و به تبع آن تولید و قاچاق آن نیز حرام می‌باشد؛ کشت مواد مخدر و تمام معاملات آن نیز حرام است و سودی که از تجارت مواد مخدر حاصل می‌شود، حرام است. مواد مخدر دارای سکریت است و همانند مسکرات موجب نوعی اختلال حواس و زایل شدن عقل می‌شود.

هر چیزی که ضرر فاحش جسمی و روحی برای انسان دارد، حرام است. ارشاد مبلغان مذهبی، ماموران امنیتی در امر پیشگیری و مبارزه با مواد مخدر موثر است، اعتقادات مذهبی و نظرات راجع فقهی نقش مهمی در کاهش مصرف و اعتیاد به مصرف مواد مخدر دارد.

فقه از جمله علوم اسلامی است که می‌تواند بر رفاه اجتماعی تأثیر مهمی داشته باشد. بررسی تاریخی فقه نشان می‌دهد که در مواقعی که اجتهاد به عنوان مهمترین رکن فقه، جایگاه واقعی خود را داشته به رشد تفکر و رفاه اجتماعی هم کمک کرده و در زمانی که قوه تعقل و اجتهاد از آن رخت بر بسته، دوران افول اندیشه و رفاه اجتماعی را هم در پی داشته است، پس بین فقه و رفاه اجتماعی میتوان ارتباط ایجاد کرد یعنی عدم توجه به مسایلی از قبیل جامعه، حکومت، مردم در معنای اجتماعی آن و پرداختن به مسائل عبادی در صورتی که در جایگاه واقعی

خود عمل کنند، چه بسا می‌توان دریچه‌ای به دیدگاه رفاه اجتماعی هم در بین فقها و هم جامعه‌شناسان باز کرد و حتی به‌طور غیرمستقیم فضای فکری را برای توجه به مسایل و رفاه اجتماعی ایجاد کرد. به این معنا که فقه اسلام باید بیشترین توجه را صرف رفاه اجتماعی نماید. مثلاً اگر فردی اعلم به علوم در حوزه‌ها باشد، ولی نتواند مصلحت و رفاه جامعه را تشخیص دهد یا نتواند افراد صالح را از افراد ناصالح تشخیص دهد فاقد بینش و قدرت است.

پس بر متولیان امور است که به جای تخریب ارزش‌های معنوی، در تقویت آن‌ها در تمام ابعاد همت گمارند. سازوکارهایی را که از طریق آنها فاصله‌های طبقاتی کاهش می‌یابد و مقایسه‌های اجتماعی نادیده گرفته می‌شود، در دستور کار و برنامه‌های خود قرار دهند. در این صورت است که انحرافات و نابسامانی‌های اجتماعی کاهش خواهند یافت.

پیشنهادهات

- قوانین جامعی به تصویب برسد که در مقام عمل و اجراء، کارآیی لازم را داشته باشند و مجریان امور را سردر گم نمایند.

- به افراد معتاد به عنوان یک بیمار نگریسته شود و به مردم توصیه می‌گردد که به عنوان یک کار خیر در علاج این افراد بکوشند.

- کانالهای ارتباطی واردکنندگان این مواد مسدود گردد و نقل و انتقال این مواد شامل جریمه‌های سنگینی گردد.

- ستاد مبارزه با مواد مخدر ناجا با تهیه فیلم‌های آموزشی و از طریق رسانه‌ها و اطلاع رسانی شیوه‌های قاچاق مواد مخدر را به دانشگاه‌ها ارائه نماید.

- دانشگاه علوم انتظامی با هدایت دانشجویان جهت انتخاب موضوعات تحقیقاتی مورد نیاز برای مقابله با عرضه و مبارزه با مواد مخدر اقدام کند تا ادبیات لازم در این زمینه فراهم شود.

-راهبردها و سیاست‌های مبارزه با مواد مخدر در حوزه مربوطه شفاف و روشن، تبیین شود.

-استادان متخصص و مجرب در حوزه‌های پیش‌بینی شده مرتبط با مواد مخدر برای دوره‌های آموزشی علمی و مهارتی در نظر گرفته شود.

منابع

- ۱) قرآن کریم.
- ۲) انصاری، شیخ مرتضی (۱۳۷۵)، مکاسب، تبریز: انتشارات اطلاعات.
- ۳) برفی، محمد (۱۳۷۸)، از میکده تا ماتمکده اعتیاد، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- ۴) بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم (۱۳۶۳)، رساله نوین امام خمینی (ره)، تهران: موسسه انجام.
- ۵) جزیری، عبدالرحمن (۱۳۴۵)، الفقه علی المذاهب الاربعه، بیروت: انتشارات دارء احیاء العربی.
- ۶) خراسانی، محمد کاظم (۱۴۰۴)، کفایه الاصول، قم: انتشارات نشر اسلامی.
- ۷) کتاب سال ستاد مبارزه با مواد مخدر (۱۳۸۸)، تهران: انتشارات ریاست جمهوری. دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر
- ۸) دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر (۱۳۸۴) پیش‌نویس قانون پیشگیری و مقابله با مصرف و قاچاق مواد مخدر و روان گردان، تهران: دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر.
- ۹) سادات، محمد علی (۱۳۷۵) اخلاق اسلامی، تهران: انتشارات سمت.
- ۱۰) شهیدی، محمد حسن (۱۳۷۵) مواد مخدر، امنیت اجتماعی و راه سوم، تهران: انتشارات اطلاعات.

- ۱۱) شیخ مفید، محمد بن نعمان (۱۱۴۰)، مقنعه، قم: انتشارات قدس
- ۱۲) شیخ حرعاملی (۱۳۷۲) و سائل الشیعه، تهران: انتشارات مکتبه الاسلامی.
- ۱۳) طباطبایی، سید محمد حسن (۱۳۸۷) المیزان فی التفسیر القرآن، تهران: انتشارات دارالعلم.
- ۱۴) علیوردی، محمد. (۱۳۸۵) مطالعه جامعه شناختی اعتیاد به مواد در ایران، تهران: فصلنامه رفاه اجتماعی.
- ۱۵) قرشی، اسماعیل بن کثیر (۱۴۰۷) تفسیر قرآن کریم، بیروت: دارالمعرفه
- ۱۶) گزارش سالانه مواد مخدر در سازمان ملل سال ۲۰۱۰
- ۱۷) گلپایگانی، محمد رضا (۱۳۴۰) مجمع المسائل، قم: انتشارات دارالقرآن
- ۱۸) مقام معظم رهبری (۱۳۸۵)، استفتائات، تهران: انتشارات اسلامی
- ۱۹) معین، محمد (۱۳۷۱) فرهنگ نامه فارسی، تهران: انتشارات امیر کبیر
- ۲۰) مکارم شیرازی، (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۲۱) نوری، حسین (۱۴۰۸)، مستدرک الوسائل، قم: انتشارات ال بیت.
- ۲۲) نوری و همکاران (۱۳۸۶) تحلیل روند اعتیاد در دو دهه اخیر، تهران: مرکز تحقیقات و سوء مصرف مواد دانشگاه بهزیستی و توانبخشی.
- ۲۳) ورنان کلمن (۱۳۷۸) اعتیاد چیست؟ معتاد کیست؟، ترجمه: علیرضا میر فخرایی، تهران: نشر اوحدی.
- ۲۴) Amoateng & Bahr, ۱۹۸۶; Benda, ۱۹۹۵; Brownfield & Sorenson, ۱۹۹۱
- ۲۵) Akers and Lee, ۱۹۹۹; Hwang, ۲۰۰۰; Hwang and Akers, ۲۰۰۳. teenage smoking (Lauer et al., ۱۹۸۲; Krohn et al., ۱۹۸۵)
- ۲۶) Brooks et al. ۱۹۹۹, Brooks & Begazo ۲۰۰۱
- ۲۷) Campbell & Svenson, ۱۹۹۲; Misra, McKean, West & Russo, ۲۰۰۰

۲۸) Dana Bjarnason, ۲۰۰۰, RN, MA, CNA, PhD. Advisor: Anne Hudson Jones, Ph.D. Master's Thesis Title: End-of-Life Care

۲۹) Lee, & Deng, ۱۹۹۴; Hong, Matsuyama, & Nur, ۱۹۹۱; Perez, Arsura ... ۲۰۰۳; Plessinger, ۱۹۹۸; Smith et al., ۲۰۰۳; Thadani, ۱۹۹۵(

۳۰) Linnever and Shoemaker (۱۹۹۵) found that arrests for both possession and selling of drugs were related to the rate of property crime arrests

۳۱) RoBERT K. MERTON and ROBERT NISBET ۱۹۵۰
Wallace and Bachman, ۱۹۹۱; Welte, ۱۹۸۷